

Savunma, Güvenlik ve İstihbarat Devrimi: Teknopolitik ve Demopolitik

Süleyman ŞENSOY TASAM Başkanı

Efendim Merhaba. **İstanbul Güvenlik Konferansı ve eş etkinliklerinin** on birincisinde bir kez daha birlikteyiz. Bugüne kadar hiç aksamadan devam etti bu yıllık periyod. Çok çeşitli şartlarda ve zamanlarda sürdürdük. Hep ifade ettiğimiz gibi, herhangi bir popülerlik endişesi taşımadan, bir “**okul**” olarak daha da kurumsallaşması için sizlerin de eşsiz katkılarıyla çalışıyoruz.

Münih Güvenlik Konferansı’nın ilki 1963’te yapılmış ve geçenlerde baktım sıradaki 61. konferans olacak. Dünya açısından da anlamlı bir yere gelmiş durumda. Elbette hiçbir konferans birebir kıyaslanamaz; şartlar, ülkeler, siyasi konjonktür farklıdır. Ancak ümit ediyoruz ki **İstanbul Güvenlik Konferansı** da bu ısrar ve gayretini sürdürürse hem ülkemiz için hem dost, kardeş ve müttefik ülkeler için önemli bir alanı doldurmaya devam edecek ve giderek daha da güçlenecektir.

Şüphesiz dünyamızda çok ciddi bir içe kapanma var. Türkiye için de yapabileceğimiz ciddi öz eleştiriler bulunuyor. Düşüncenin ve eleştirel düşüncenin baş tacı edildiği bir dönemde değiliz. Ama birazdan konuşacağımız konular ve karşı karşıya olduğumuz meydan okumalar ancak “eleştirel düşünce” kapasitesiyle aşılabilir ve ancak bu sayede sağlıklı bir yol haritası çıkarılabilir.

Herkesin aynı şeyleri söylediği, elli - yüz yıl önce konuşulmuş ve bitmiş konuların tekrarlandığı bir ortamda, bugünün sorunlarını çözmemiz de geleceği inşa etmemiz de mümkün olmayacaktır.

Önceki on yıldan ders alarak, geçen yıldan itibaren toplantıları açık katılıma kapattık. Bu yıl da aynı şekilde devam ediyoruz. Nicelikten çok niteliğe odaklanma ve gereksiz efor kaybını önleme açısından bunun daha doğru olduğuna inanıyoruz.

Yakın zamanda Avrupa’da bir toplantıya davet edildim; öyle bir gizlilik uyguladılar ki, herhâlde istihbarat toplantılarında bile bu kadar yoktur. Hâlâ da anlamış değilim neden bu kadar gizlilik olduğunu. Havalimanından otele gidene kadar fotoğraf çekmek yasak, otelin fotoğrafını çekmek yasak. Sonunda şuna kanaat getirdim; ne kadar esrarengiz bir hava verirsek o kadar ciddiye alınır, insanlar o kadar itibar eder. Çünkü konuşulan konuların öyle büyük bir gizliliği yoktu; yayımlanan raporlarda da öyle devlet sırrı niteliğinde bir şey bulunmuyordu. Böyle bir abartıya girmeden, uygulamayı zaman içinde tecrübelerle daha da oturtacağımızı söyleyebilirim.

Bu yıl oturumlardaki konuşmacı sayısını da özellikle azalttık. Çünkü üç veya üzeri konuşmacının olduğu oturumlarda konuşmacıların “sürüye uyma” sorunu bizde daha kroniktir.

Önceden program hep koşuşturma içinde ilerliyor ve salondakilere pek söz hakkı kalmıyordu. Bu nedenle bu yıl iki veya üç konuşmacı şeklinde, hâttâ bazı oturumlarda söyleşi formatında düzenlemeler yapılacak, açılış oturumu hariç. Üç salonda önümüzdeki iki gün boyunca birçok oturum gerçekleştirilecek inşallah ve ardından hem konferans hem eş etkinliklerle ilgili önemli deklarasyonlar yayımlanacak. Ayrıca geçmiş yıllarda olduğu gibi konferans kitabının yakın zamanda yayımlanması planlanıyor.

Başta sizler olmak üzere tüm katılımcılara; katkı veren tüm kamu kurumlarımıza, Bakanlıklarımıza, sponsorlarımıza, genç arkadaşlara ve kahraman ekip arkadaşlarımıza - isimlerini tek tek saysam hem unutulabilir hem çok vakit alır - özellikle Büşra Hanım'a, Esin Hanım'a ve duayen büyüğümüz, değerli başkan yardımcımız Paşamız **Prof. Dr. Fahri ERENEL** Beyefendi'ye en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Konuyla ilgili, giriş mahiyetinde birkaç hususu paylaşmak ve sonra moderatörlük görevim kapsamında sözü beyefendilere arz etmek istiyorum.

Bu yılın başlığı çok iddialı: "**Savunma, Güvenlik ve İstihbarat Devrimi: Doktrin, Yönetişim, Endüstri, Yeni Model ve Kurumlar**". Vizyon belgelerinin hazırlanması kolay olmuyor. İki üç ay boyunca defalarca gidip geliyor; nihai hâli Paşamızın kontrolüyle şekilleniyor. Bizim her konferansta yapmaya çalıştığımız, yeni bir işaret fişeği yakmaktır. Burada yapabileceklerimiz sınırlı ama önemlidir; asıl mesele Türkiye'de ve ilgili diğer ülkelerde bu tartışmaların sürdürülmesi ve içinin doldurulmasıdır.

Akademik ezber konusunda ciddi bir dönüşüme ihtiyacımız var. Akademik makaleleri okuyan sayısı ortalamaya vurulduğunda yedi kişi. Akademik başarıyla ilgili kriterler de şablona bağlanmış, çok az değişiyor. Bazı makaleler çok popüler ve binlerce kez okunuyor; buna karşılık pek çoğu neredeyse hiç okunmuyor. Dolayısıyla yeni şeyler söyleyebilmek için regülatörlere, ülkenin dinamiklerini belirleyenlere ve devlete büyük görev düşüyor. Biz de kendi çapımızda katkılar sunmak istiyoruz. Çünkü mevcut alt yapıyla bu dönüşümü yönetmek pek mümkün görünmüyor.

Vizyon belgesini mutlaka görmüşsünüzdür. Orada birçok program ve başlık var. Ancak birkaç noktanın altını özellikle çizmek istiyorum. Birincisi "**teknoloji ve teknopolitik**" meselesi. Yani önümüzdeki güvenlik ve savunma meydan okumalarını "reform", "değişim", "dönüşüm" gibi kavramlarla anlatmak artık yetersiz kalıyor. Bu nedenle "**devrim**" kelimesini özellikle seçtik. Çünkü aslında geç kalmış bir devrimden bahsediyoruz. İnsan sosyolojik olarak değişimi zor kabul eder; çoğu zaman aklımızı alışkanlıkların çölünde tüketiriz. Artık jeopolitik konumuzun bazı avantajlar sağlasa da belirleyici olan teknopolitik olarak nerede durduğunuzdur.

Güvenlikten ekonomiye, refahtan savunmaya kadar her şeyi bu konumunuz belirliyor. Süveyş Kanalı'nın kapanmasıyla pek bir şey olmadı; gemiler yollarını değiştirdi, Ümit Burnu'ndan dolandılar ve biraz fazla yakıt yaktılar fakat hayat devam etti. Rusya'nın "gazı keseceğim" tehdidi yıllardır devam ediyor ama kimsenin gazsız kalmadı. Fakat Çin sadece "nadir elementler metaller ihracatını kısıtlayabilirim" dedi, dünya kriz yaşadı. Çünkü tüm gelişmiş endüstri kanalları bu elementlere bağımlı.

Yapay zekâ, kuantum teknolojileri, nükleer füzyon gibi alanlardaki gelişmelerin her biri hayatta devrime yol açacak güçtedir. Kuantum teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla mevcut teknolojik altyapı - savaş uçaklarının kodları dâhil - geçersiz hâle gelebilir. Bu nedenle teknopolitik kapasite, devletlerin gelecekte hangi ligde yer alacağını belirleyecek. Öncelikle bunun beşerî bilimler, sosyal bilimler açısından stratejik olarak çok iyi yorumlanması gerekiyor, çünkü bu mesele sadece mühendislik meselesi değildir. Mesela tahmine göre TÜBİTAK'ta bütün sosyal programları da mühendisler hazırlıyor ve bütün üretilen programlar "nasıl bir sonuç üretilmez" üzerine gerçekleşiyor. Naçiz kanaatim ve eleştirim bu yönde. Mühendislikten önce stratejik çerçevenin çok iyi çizilmesi ve sürekli güncellenmesi gerekir.

Bir diğer devrime yol açabilecek konu "**demografi ve demografik dönüşüm**". Sayısız kompto teorisini bir kenara bırakırsak; insanlık, modern tarih boyunca Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndaki kayıplardan sonraki en büyük meydan okumayla karşı karşıya. Pandemi bu süreci hızlandırdı. Bir devlet eğer vatandaşlarına temiz hava, temiz su ve temiz gıda sağlayamıyorsa, başka hiçbir güvenlik faaliyetinin anlamı yoktur. Bugün bizler müthiş bir yıkımla karşı karşıyayız. Türkiye'de her Millî Güvenlik Kurulu toplantısında bu üç konunun mutlaka ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Tank, uçak, füze kadar bu alanlar da kurumsallaşmış olmalı çünkü burada yaşanan yıkım çok daha derin ve kalıcı. Çünkü her açıdan; üreme, sağlık, nitelik ve bağımlılıklar açısından müthiş bir çözülme yaşanıyor.

Kardeş İran örneğini vereyim: İran İslam Devrimi olduğunda ülkede 1 milyon bağımlı vardı. Çok keskin bir ceza politikası uygulanmasına rağmen bugün bağımlı sayısı yaklaşık 10 milyona çıktı. Dünyadaki bağımlıların yüzde 10'u İran'da, oysa İran'ın dünya nüfusundaki oranı yüzde birin altındadır. Böyle bir ülkede güvenlikten söz etmek zordur. İsrail - İran savaşında trafoları ve elektrik santrallerini kundaklayanları yakaladılar ve 250 dolara bu işleri yaptıkları ortaya çıktı, çünkü bir bağımlı için maddeye ulaşmaktan daha önemli bir şey yoktur, bunun bir fiyatı yoktur.

Demografik yıkımın başka boyutları da var. Örneğin "gizli açlık". Fiziksel açlık çoğu kesimde yok; fakat topraktaki bozulma nedeniyle besinlerin içerikleri dramatik biçimde azalmış durumda. Kırk yıl önce bir elmadan aldığımız mineral ve vitaminleri bugün alabilmek için yaklaşık on altı elma yememiz gerekiyor. Bu ne teknik olarak ne ekonomik olarak mümkün. Bazı ülkeler bu nedenle toprağın zenginleştirilmesi üzerine büyük projeler yürütüyor.

Devletlerin en önemli hizmetlerinden birisi nesep bağlarını korumasıdır. Kimin kiminle evlenebileceği, kimlerle çocuk sahibi olabileceği gibi. Bu konuda Batı'da özellikle korkunç bir tablo var. Genetik riskler de büyüyor. Örneğin Hollanda'da bir kişinin 540 çocuk sahibi olduğu ortaya çıktı; sperm bankasına farklı isimlerle defalarca bağış yapmış. Bu çocukların sadece 380 tanesi Hollanda'da, kalanı ise değişik ülkelerde. Bu durum gelecekte büyük bir genetik ve demografik krize yol açabilir. Tarihte, Firavun medeniyetinin ensest nedeniyle çökmesi ise bunun ne kadar ciddi olduğunu gösteriyor.

İklim manipülasyonu meselesi, şiddet sarmalının artması sayısız alanda demografik yıkımla karşılaştığımızı gösteriyor. Bunun sorumluları şartlar ile beraber ulus devletlerin de üzerinde olan bir idaredir. Bugün ulus devletler son kalan kurşunlarıyla yeni oyuncaklar yarışına girmiş durumda. Bunların hiçbirinin kullanılacağına garantisi yok fakat bu yarışın dışında kalmamız da mümkün değil. Diğer taraftan demografik yıkım böyle devam ederse bu oyuncaklara yatırdığımız imkan ve kabiliyetlerin de boşa gittiğini görebileceğiz, çünkü 10 yıl, 20 yıl sonra hiç kimsenin yaşamadığı şehirler, birkaç kişinin yaşadığı apartmanlar görmemiz sürpriz olmayacak. O açıdan belki bu oyuncakları kullanacak insan da bulamayacağız.

Teknopolitik dönüşüm ile demografik yıkım birleştiğinde bizi nasıl bir dünyanın beklediğini kestirmek zor. O yüzden bu risklerin, güvenliğin diğer alanları kadar önemsenmesi ve ele alınması gerekiyor. Aslında bu bir zihniyet meselesidir. Genelde dinlenip geçiliyor - özellikle yetkililer tarafından - çünkü bu alanın alışkanlıkları, kurumsal yapısı yok, büyük bütçeler de gerektirmiyor. Oysa sonuçları hayati...

Sözlerimi burada tamamlıyorum. Konferans boyunca, hangi endüstrilerde hangi modellerle ve hangi yeni doktrinlerle bu uyumu sağlayabileceğimizi tartışacağız. İsmi anmayı unuttuğum varsa lütfen bağışlasın. Sizlere tekrar en içten teşekkürlerimi sunuyorum...

(TASAM Başkanı Süleyman ŞENSOY | 11. İstanbul Güvenlik Konferansı Açış Konuşması | 27.11.2025)